

Pr. Radu Brînză

**PROVOCĂRILE POSTMODERNITĂȚII
LA ADRESA INSTITUȚIEI FAMILIEI**

**O analiză din perspectiva activităților
Departamentului Pro Vita din cadrul
Arhiepiscopiei Iașilor**

Prefață de
Conf. univ. dr. Constantin-Iulian DAMIAN

DOXOLOGIA
Iași, 2026

Cuprins

Prefață

(Conf. univ. dr. Constantin Iulian Damian) 9

Introducere 13

1. Postmodernismul în istorie 19

1.1. Repere istorice 19

1.2. Repere istorice în Apus 24

1.3. Repere istorice în Răsărit 30

1.4. Apus și Răsărit, deopotrivă 33

1.5. Epoca modernă – postmodernă 35

2. Caracteristici ale postmodernismului 42

2.1. Secularizarea 46

2.1.1. Forme ale secularizării
în diverse societăți 52

2.1.2. Religiile și societățile secularizate 54

2.1.3. Reacții ale Bisericii 59

2.2. Contextul religios postmodern 64

2.2.1. Noile mișcări religioase 66

2.2.2. Pluralismul religios 76

2.2.3. Interferențe cu mediul politic	84
2.3. Provocări postmoderne la adresa familiei	90
2.3.1. Hipersexualizarea	93
2.3.2. Feminismul	99
2.3.3. Educația sexuală	102
2.3.4. Aspecte demografice	107
2.4. Provocări postmoderne în spațiul românesc	113

3. Lucrarea misionară a Departamentului Pro Vita din cadrul Sectorului de Misiune al Arhiepiscopiei Iașilor	121
3.1. Considerații ortodoxe, privind misiunea Pro Vita astăzi	121
3.2. Înființarea Departamentului Pro Vita	125
3.3. Declarația de Misiune	126
3.4. Valori <i>pro vita</i>	127
3.5. Echipa Pro Vita	129
3.6. „Trusa de unelte” – crearea de instrumente de lucru	134
3.7. Direcții de activitate	134
3.7.1. Programul de prevenție și informare	134
3.7.3. Programul „Praesidio” pentru femeile însărcinate aflate în dificultate	159
3.7.4. Programul de solidaritate pentru familia cu mulți copii „Sfântul Stelian”	169
3.7.5. Rețeaua Pro Vita	183

3.7.6. Asociația „Iași pentru viață”	198
3.7.7. Asociația „Studenți pentru viață”	199
3.7.8. Practică și voluntariat	200
3.7.9. Misiune și pragmatism: magazinul Pro Vita ..	202
3.7.10. Activitate de comunicare și media	203

4. Pro Vita, un răspuns creștin ortodox la provocările postmodernismului

206

<i>Concluzii</i>	221
<i>Bibliografie</i>	226
<i>Anexe</i>	245

Prefață

PRO VITA SAU PROCLAMAREA VIEȚII ÎN CONTEXTUL UNEI CULTURI A MORTII

Pr. Radu Brînză, în calitate de coordonator al Departamentului Pro Vita al Arhiepiscopiei Iașilor, și Editura Doxologia aduc înaintea publicului cititor, prin lucrarea de față, un manifest deschis pentru viață. Într-un firesc al lumii și într-o normalitate a valorilor, un astfel de demers ar putea părea cel puțin straniu pentru că viața în sine nu are nevoie nici de argumente, nici de avocați și nici de marșuri, campanii mediatice sau discursuri care să o valideze; viața este purtătoare intrinsecă a valorii unice pe care i-o conferă însuși Cel care îi și este izvor. Însă timpurile contemporane nu sunt nici firești, nici normale, iar cartea de față reprezintă tocmai o proclamație, adică „o aducere la cunoștința publică a unui fapt de mare importanță și interes general”, așa cum este definit în dicționar verbul *a proclama*, anume că viața este darul cel mai de preț în raport cu care noi suntem binecuvântați beneficiari, nu capricioși proprietari.

Necesitatea acestui demers este argumentată în prima parte a lucrării de față, unde Pr. Radu Brînză creionează câteva repere ale paradigmei postmoderne, marcată de

libertate, fragmentare, fluiditate, dinamism și multe altele asemenea. Adăugând câteva tușe acestui tablou, afirmăm că, raportat la problematica vieții, trăim într-o cultură a ipocriziei demnă de *dublugândirea* orwelliană. Pe de o parte, prețuim viața într-atât încât nu precupețim nici un efort pentru a o prelungi aici, în trup, măcar cu câteva ceasuri, zile sau săptămâni, uneori până dincolo de limita biologicului. Și din moment ce el, trupul, este unicul depozitar al vieții, atunci merită ca întreaga noastră existență să graviteze în juru-i, cultivându-l și închinându-ne lui. Investim resurse uriașe pentru a descoperi noi căi de a-i amâna sfârșitul, iar când inevitabilul se întâmplă totuși, durerea nu e temperată de nădejdea învierii și a vieții veșnice, ci de frustrarea că sigur se mai putea face ceva și cineva, pe undeva, a făcut o greșală. Și toate acestea și multe altele pentru că iubim obsesiv viața de aici și de acum. Pe de altă parte, însă, cultivăm cu o terifiantă lejeritate moartea, ascunzând-o în spatele unor *nouvelles* precum „întrerupere de sarcină” și nu avort, „moarte demnă” și nu sinucidere asistată, *pro-choice* ca manifestare a libertății de a alege în privința propriei vieți, însă fără a spune că, în fapt, alegerea are ca obiect viața pruncului nenăscut și lista ar putea continua. Finanțăm avorturile inclusiv cu cheltuielile de deplasare la clinici „prietenoase”, dar se termină banii atunci când este vorba de susținerea mamelor aflate în risc de sarcină. Ne străduim să echilibrăm demografic continentul, dar orice sarcină păstrată înseamnă rată profesională sau eșuarea trăirii propriei vieți.

Acest context, invocat cu alte cuvinte și de către autor, justifică nu doar cele aproximativ șaiszeci de pagini ale părții a doua a lucrării de față, ci ceea ce se află în spațele lor: glasul Bisericii care proclamă viața în mijlocul unei culturi ce se autodevorează cu abnegație. Mesajul său, care trimite la Însuși izvorul vieții (cf. In 14, 6) și la viață autentică (In 17, 5), pare să nu fie din lumea aceasta. Și nici nu este, potrivit cuvintelor Mântuitorului (In 18, 36), însă capătă concretețe aici și acum, la nivelul Bisericii din Moldova, prin Departamentul Pro Vita. Această inițiativă a Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan nu are caracter reactiv, principial sau ideologic, ci e o formă tangibilă, organizată, instituțională, prin care viața în cel mai vulnerabil moment al ei, când purtătorul – pruncul din pântecul mamei – nu poate decide pentru sine, este valorizată, salvată, protejată. Și împreună cu viața omului nenăscut, de cele mai multe ori și viața mamei, a familiei mici și a familiei mari. Pro Vita este simultan serviciu de urgență, grup de suport, instituție de educație și informare, loc de refugiu. Coordonatorul său, autorul lucrării de față, oferă cititorilor o privire de ansamblu asupra multitudinii activităților desfășurate de această structură a Bisericii, care îl trimite pe cititor cu gândul la spiritul jertfelnic al ostenitorilor Pro Vita, motivați de conștiința că lucrează în slujba vieții și familiei ca și context în care aceasta ia naștere. Deși acoperă pagini întregi, menționarea programelor, proiectelor și activităților nu creează impresia unei auto-gratulări, ci transpar mai curând cuvintele Sfântului Apostol Pavel, „iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru

Iisus Hristos” (Gal. 6, 14), pentru că Pro Vita înseamnă și cruce, cu durerile ei, și nădejdea învierii, cu bucuria sa de a fi „în-viață” și pentru viață.

Conf. univ. dr. Constantin Iulian Damian

Iași,

Praznicul Bunei Vestiri, 2026

II

CARACTERISTICI ALE POSTMODERNISMULUI

Așa cum am amintit mai sus, postmodernismul încă nu este clar definit¹⁴². Totuși, se apreciază că, în prezent, lumea se află într-o „tranziție crucială și fundamentală, ca urmare a unei asimetrii profunde și neînțelese corect între un stil cultural distinct și toate celelalte”¹⁴³ sau că „este o mișcare care, pe lângă defectele contingente-obscuritate, pretențiozitate, modă trecătoare, spectacol, denigrare culturală, comite erori majore în metoda pe care o recomandă: înclinația sa spre relativism și atenția preferențială la idiosincrazia semantică o orbesc față de aspectul nesemantic al societății și față de asimetria extrem de importantă și absolut omniprezentă a puterii cognitive și economice în situația mondială”¹⁴⁴.

O presupunere care poate fi interpretată ca optimistă vede postmodernismul ca „o modă care își datorează farmecul aparentei sale noutăți și obscurității autentice și care va trece destul de curând, așa cum se întâmplă

¹⁴² Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, Taylor & Francis e-Library, London and New York, 2003, p. 29.

¹⁴³ Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, p. 70.

¹⁴⁴ Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, p. 70.

cu astfel de mode”¹⁴⁵. Sau, mai în detaliu: „Schițată la început în cursul Revoluției științifice din secolul al XVII-lea și elaborată în detaliu în secolul al XVIII-lea, poziția care ar putea fi numită *Fundamentalism secular iluminist* a devenit codul nescris, dar larg recunoscut, de conduită cognitivă a multor, deși nu al tuturor, cercetători ai civilizației științifico-industriale. Filosofii știu cum să îl explice, deși în prezent nu toți subscriu la el. În ultima vreme, a devenit demodat pentru mulți. Este relativ ușor de formulat, deși poate nu cu o precizie completă, totuși extrem de greu să-i stabilești autoritatea”¹⁴⁶.

În postmodernism se pune accentul esențialmente pe om, aceasta fiind o moștenire venită din modernitate: „Modernitatea ar putea fi definită drept cucerirea naturii prin tehnicile științei, acumulării de capital și investițiilor, utilizatorii acestor tehnici fiind pătrunși de valorile raționalității, muncii și economisirii. *Folosirea medicinei, a sănătății publice și a unei nutriții îmbunătățite pentru a elimina moartea prematură ca o soartă umană normală este esențială pentru proiectul modernist, la fel cum cucerirea bolii și a morții este o parte esențială a creșterii controlului omenirii asupra naturii* (s.n.)”¹⁴⁷.

Această schimbare de poziții – omul stăpân al naturii și conducător fără Dumnezeu – aduce o serie de elemente care devin parte a vieții de zi cu zi: *informația* (care vine

¹⁴⁵ Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, p. 71.

¹⁴⁶ Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, p. 76.

¹⁴⁷ Tony WALTER and Grace DAVIE, „The Religiosity of Women in the Modern West”, în *The British Journal of Sociology*, vol. 49, 1998, No. 4 (Dec.), p. 653.

foarte rapid, divers și agresiv peste noi), *finanțele* (suntem prinși fiecare în mecanisme financiare din care realmente nu putem ieși), *comerțul, producția, tehnologia, divertismentul*¹⁴⁸. Toate aceste elemente creează ceea ce numim iarăși generic globalizarea, adică epoca în care, prin tehnologiile de comunicare, omul sau comunitatea restrânsă pot comunica, interacționa cu oricine de oriunde¹⁴⁹.

Efectul globalizării în postmodernism produce generalizarea și impunerea unor noi repere, în fața cărora ni se schimbă viața. Canalele de difuzare, internet, alte tehnologii de comunicare, schimbă sistemul de valori: totul este facil, totul este superficial, rapid, nemulțumitor (în final)¹⁵⁰. Totul este într-o mare viteză – un produs abia scos pe piață devine îmbătrânit în timp scurt pentru că un alt tip, mai performant, apare pe piață. Astfel: „Pe măsură ce urbanizarea și globalizarea își fac efectul asupra noastră, mulți oameni se trezesc trăind în mai multe lumi culturale, având mai multe identități și participând în mai multe comunități”¹⁵¹.

¹⁴⁸ Acad. Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru POPESCU, „Ortodoxie și globalizare. Cultură globală și culturi particulare”, în vol. *Universitatea „Ovidius” Constanța, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Simpozionul „Modernism, postmodernism și religie”, Constanța, mai 2005*, Editura Vasiliana ‘98, Iași, 2005, p. 11.

¹⁴⁹ Acad. Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru POPESCU, „Ortodoxie și globalizare...”, *apud* Walter Truett ANDERSON, *Reality Isn't is Used to Be*, Harper, San Francisco, 1990, p. 27.

¹⁵⁰ Acad. Pr. Prof. Univ. Dr. Dumitru POPESCU, „Ortodoxie și globalizare...”, *apud* Walter Truett ANDERSON, *Reality Isn't is Used to Be*, p. 12.

¹⁵¹ Michael MCCOY, „'Community': A Postmodern Mission Paradigm?”, p. 33.

Se creează embleme peste tot recunoscute care, în multe situații, devin purtătoare de mesaje ideologizate pentru sau împotriva unor cauze. Spre exemplu, un bine cunoscut brand de băuturi răcoritoare¹⁵² susține campanii pro LGBTI+ prin mesaje inscripționate și afișate public. De cealaltă parte, într-o situație recentă, un brand de apă minerală care se asociază cu Festivalul Untold și devine promotor al valorilor transmise prin acel festival, a refuzat Departamentului Pro Vita o colaborare în cadrul Festivalului Familiei, ediția 2015, pe motiv că mesajul pro viață este unul politizat și restrictiv în ce privește drepturilor omului.

La rândul ei, globalizarea presupune interferența culturilor, iar această interferență produce uneori coliziuni, fapt ce introduce în peisajul cultural moral și religios contemporan un alt termen specific postmodernității, anume *corectitudinea politică*¹⁵³, cu implicații directe asupra problematicii familiei.

Ideologie cu rădăcini în marxism, corectitudinea politică se prezintă ca un fel de gardian care veghează la buna funcționare a vieții societăților în postmodernism, ca o unealtă împotriva oricărui fel de discriminare, ca șansa de zidire a unei lumi fericite și corecte, ca „tot ce poate fi mai inofensiv, mai filantropic și mai binevoitor pentru rasa umană”¹⁵⁴.

¹⁵² A se vedea Anexa 1.

¹⁵³ Sorin LAVRIC, „Corectitudinea politică. Flagelul ideologic al modernității târzii”, în Vasile BĂNESCU, *Credință și Cultură Azi – Dialoguri Trinitas TV*, col. „Media Christiana/Seria Trinitas TV”, Editura Trinitas, București, 2015, p. 239.

¹⁵⁴ Sorin LAVRIC, „Corectitudinea politică...”, p. 241.

Însă, sub acest camuflaj se diluează toate valorile și se nivelează toate ierarhiile. Un cuvânt cheie folosit de corectitudinea politică este „diferența”, care îi face „pe oamenii fără discernământ să vadă în orice diferență o sursă de discriminare. Există diferențe etnice, diferențe de sex, diferențe morale, diferențe culturale. Bineînțeles, pe baza lor trăim, nu putem fără ele. Diferența este, până la urmă, sursa farmecului acestei vieți. Altfel, totul ar fi un pustiu omogen”¹⁵⁵.

Așadar, postmodernismul, apărut din modernism cu fluiditatea deja amintită operează cu multiple noțiuni care evidențiază specificul vieții în toate aspectele ei¹⁵⁶. Însă, ținând cont de tema lucrării de față, ne vom opri la câteva caracteristici care au relevanță directă: secularizarea, aspecte religioase, aspecte legate de familie.

II.1. Secularizarea

Secularizarea este un fenomen specific epocii post-moderne și are legătură directă cu domeniul religios. Fiind un fenomen complex, rămâne greu de explicat printr-o singură definiție. Robert Wuthnow consemnează două definiții – a lui Bryan Wilson: „Procesul prin care gândirea, practica și instituțiile religioase își pierd semnificația socială” și a lui Peter Berger: „Prin secularizare înțelegem procesul prin care sectoare ale societății și culturii sunt

¹⁵⁵ Sorin LAVRIC, „Corectitudinea politică...”, p. 142.

¹⁵⁶ Această fluiditate trădează și un relativism: „Mișcarea postmodernistă, care este o modă culturală efemeră, prezintă interes ca specimen viu și contemporan al relativismului, care, ca atare, are o anumită importanță și va rămâne cu noi pentru mult timp”, Ernest GELLNER, *Postmodernism Reason and Religion*, p. 24.